

بررسی رابطه باورهای خودکارآمدی و تدریس خلاقانه استادان در دانشکده پرستاری و

مامایی مشهد

امینه محبی امین^{۱*}، مهدی ربیعی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۰۷/۲۹

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۱/۲۹

چکیده:

مقدمه: بهره‌گیری از روش‌های خلاقانه در تدریس نیازمند درک و شناخت استاد از توانایی‌های خود است. هدف مطالعه حاضر بررسی رابطه باورهای خودکارآمدی استادان و روش تدریس خلاقانه در دانشکده پرستاری و مامایی علوم پزشکی مشهد بود.

روش‌ها: این پژوهش یک مطالعه‌ی توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل استادان دانشکده پرستاری و مامایی مشهد به تعداد ۵۵ نفر بود. نمونه‌گیری به روش سرشماری انجام گرفت. ابزارهای مورد استفاده شامل پرسشنامه استاندارد شده باورهای خودکارآمدی و پرسشنامه تدریس خلاقانه بود. داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون) و از طریق نرم افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که میانگین و انحراف معیار نمره دیدگاه استادان نسبت به تدریس خلاقانه برابر با $81/942 \pm 8/820$ و باورهای خودکارآمدی $77/792 \pm 9/961$ است. همچنین بین باورهای خودکارآمدی و مهارت‌های تدریس خلاقانه استادان رابطه معنی‌داری وجود داشت ($N=41, r_{xy}=0/411, p=0/008$). نتایج پژوهش نشان داد که بین سنوات تدریس و خودکارآمدی ($r=0/37$)، مرتبه علمی و جنسیت ($r=0/41$) و سنوات تدریس و مرتبه علمی ($r=0/46$) نیز رابطه معناداری را وجود دارد.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های پژوهش به نظر می‌رسد باورها و تصورات استادان از توانایی‌های خود، منجر به نگرش مثبتی نسبت به بهره‌گیری از روش‌های خلاق در تدریس می‌شود. استنادی که به توانایی خود اعتقاد دارند، روش‌های خلاقانه‌تر و موثرتری را در تدریس به کار می‌گیرند.

کلیدواژه‌ها: خودکارآمدی، تدریس، خلاقیت، استاد

مقدمه

به دلیل نیاز جامعه امروز به افراد متفکر و خلاق، ضرورت تغییر روش‌های تدریس و استفاده از روش‌های تدریس بدیع بیش از پیش احساس می‌شود (۱). هم اکنون نظام‌های تربیتی که بر تدریس خلاق تاکید می‌نمایند جایگاه مهمی پیدا کرده‌اند (۲). سازمان‌های آموزشی همواره اقداماتی را به منظور بهبود مستمر فعالیت‌های خود، پیش‌بینی و اجرا می‌نمایند تا بتوانند بر فرایند یاددهی - یادگیری تاثیر بگذارند و در این میان اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها به عنوان تاثیرگذاران اصلی در این فرایند به حساب می‌آیند (۳). فرایند تدریس دارای ماهیتی پیچیده است و مولفه‌های مختلفی وجود دارد که برای انجام یک تدریس با کیفیت باید آن‌ها را به خوبی شناخت و در عمل به کار بست (۴). در گذشته وظیفه استاد فقط تدریس بود، اما امروزه مهارت‌های خاصی هم‌چون تفکر انتقادی و غیره باید به دانشجویان آموزش داده شود تا به آن‌ها در زندگی شخصی و حرفه‌ای کمک نماید (۵). موضوع

نویسنده مسئول: امینه محبی امین، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران aminehmohebi@gmail.com
مهدی ربیعی، معاونت آموزشی، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، سبزوار، ایران

ضروری، آماده کردن زمینه برای خلاقیت است. ابزارهای حمایت‌کننده برای بروز خلاقیت و نوآوری در تدریس شامل فرهنگ، برنامه درسی، مهارت‌های فردی، ساختار تدریس و یادگیری، معلمان، تکنولوژی و ابزار هستند (۶). برخی از عوامل نیز از دیدگاه استادان نقش کلیدی در تدریس خلاق دارند که شامل انگیزه، تلاش فردی، طرز تفکر، اعتقاد در مورد تدریس، تعهد به تدریس، ویژگی‌های فردی و عامل محیطی می‌باشد (۷).

گوته (Goe) با تعریف چارچوبی برای شایستگی استادان، قابلیت‌ها و شخصیت استادان را از عوامل مهم در توانمندی و کیفیت تدریس آن‌ها می‌داند. وی معتقد است که خودکارآمدی، علاقه‌مندی، باورها و اعتقادات به عنوان ویژگی‌های شخصیتی استادان بر کیفیت تدریس آنان موثر است (۸). یکی از این قابلیت‌ها که می‌تواند در بروز خلاقیت در تدریس موثر باشد، خودکارآمدی استاد است. خودکارآمدی استاد به عنوان قضاوت وی درباره قابلیت‌های خود جهت ایجاد پیامدهای مثبت برای یادگیری فراگیران تعریف می‌شود.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که استادان با خودکارآمدی تدریس مثبت، سطوح بالاتری از تعهد و اشتیاق را در قبال کار خود دارند (۹).

می‌توان گفت خودکارآمدی استاد به عنوان اعتماد وی به سازماندهی موثر و انجام اقدامات خاص مرتبط با یک وظیفه تدریس خاص می‌باشد (۱۰). باورهای خودکارآمدی استاد تعیین‌کننده سطح تدریس وی در کلاس درس است (۱۱). مهم‌ترین ویژگی افراد خلاق، داشتن خودپنداشت بالاست. این افراد خودشان را ارزشمند می‌دانند. هنگامی که فرد تصور خوبی درباره خود دارد، احساس می‌کند که موجودی تواناست و با اطمینان فکر می‌کند و می‌کوشد که رفتارش توأم با موفقیت باشد تا بعدها موجب افزایش احساس ارزشمندی شود (۱۲). استادان با خودکارآمدی بالا بر تعامل فعال با دانشجویان اصرار دارند (۱۳) و بهتر می‌توانند خود را با دانشجویان هماهنگ کنند و به نیازهای ویژه آنان پاسخ دهند. این خودکارآمدی می‌تواند سبب بروز رفتارهایی مانند صرف زمان بیشتر در کلاس، خلاقیت بیشتر در طراحی برنامه‌های درسی، مدیریت مؤثر کلاس درس و نیز به‌کارگیری روش‌های تدریس متناسب‌تر با ویژگی‌های فراگیران شود. در نهایت باورهای خودکارآمدی آن‌ها بر تصمیمات آموزشی تأثیر می‌گذارد و از این طریق بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مؤثر است (۱۴). افراد دارای احساس کارآمدی بالا، معتقدند که می‌توانند به‌صورت مؤثر با رویدادها و شرایطی که روبرو می‌شوند، برخورد نمایند. از آن‌جا که آن‌ها در غلبه بر مشکلات، انتظار موفقیت دارند، در انجام تکالیف استقامت نموده و اغلب در سطوح بالاتری عمل می‌کنند. آن‌ها مشکلات را چالش می‌بینند و احساس مسئولیت بیشتری برای یادگیری دانشجو دارند (۸). Epps به نقل از بندورا (Bandura) معتقد است افرادی که حس اندکی از خودکارآمدی دارند، ممکن است به راحتی شکست بخورند. برعکس افرادی که خودکارآمدی بالاتری دارند، به شدت تلاش می‌نمایند که موفق شوند (۱۵). متغیرهای متعددی بر روی برانگیختن رفتارهای خلاقانه در تدریس موثر هستند. یکی از این متغیرها باورهای خودکارآمدی استاد است. خودکارآمدی بر تلاش استاد در تدریس موثر است. بنابراین قضاوت استادان در ارتباط با صلاحیت‌های حرفه‌ای‌شان بر گرایش‌ها، رفتارها و فعالیت‌هایی که خلاقیت را گسترش و یا از بین می‌برد تأثیرگذار است. استادان با خودکارآمدی بالا نسبت به ایده‌های جدید پذیرا تر هستند و روش‌های جدیدتری در آموزش خود

دارند و گرایش‌های فراگیر محوری در تدریس دارند. آن‌ها از استقلال فراگیر حمایت می‌کنند. این استادان از اشتباه فراگیر استقبال می‌کنند و رویکردهای انسان‌گرایانه‌ای را در مدیریت کلاس درس به کار می‌گیرند. همه این موارد حمایت‌کننده محیط‌های یادگیری خلاق و توسعه‌دهنده رفتارهای خلاقانه است. همچنین اساتید با سطح خودکارآمدی پایین از کنترل بیشتر در کلاس درس و همچنین پاداش‌های بیرونی برای تشویق و تنبیه استفاده می‌کنند. آن‌ها بیشتر اقتدارگرا هستند. اعتقادات خودکارآمدی استادان بر پیشرفت فراگیران، انگیزش و علایق آن‌ها تأثیرگذار است (۱۶). افراد با خودکارآمدی بالا احتمالاً در فعالیت‌های چالشی و خلاق شرکت می‌کنند. استادان با سطح بالای خودکارآمدی، سطوح بالاتری از رفتارهای مبتکرانه را در محل کار خود انجام می‌دهند. به منظور افزایش فعالیت‌های خلاقانه‌تر بهترین روش رشد خودکارآمدی در استادان است (۱۷). فقدان اعتقاد استاد درباره خودش به عنوان یک مربی موثر یکی از مشکلات مهم در فرایند آموزش است. استادان باید به خودشان، آموزش و مدیریت فراگیران اعتقاد داشته باشند. استادانی که نمی‌دانند چرا مربی هستند احساس سردرگمی دارند و در کار خود استرس را تجربه می‌کنند (۱۸).

Brockhus به نقل از بندورا ادعا می‌کند که خودکارآمدی یک بستر تسهیل‌کننده برای فعالیت خلاق است به این دلیل که خودکارآمدی انگیزش را بالا می‌برد و بنابراین بر تفکر و عمل تأکید می‌کند. از این رو خودکارآمدی به عنوان یک جزء کلیدی و برانگیزاننده برای فعالیت خلاق است (۱۹). احتمال استفاده استادان با باورهای خودکارآمدی بالا از نوآوری‌های آموزشی در کلاس نسبت به استادانی که دارای احساس پایین‌تری از خودکارآمدی خود هستند، بیشتر است. استادان با خودکارآمدی بالا اهداف سطح بالاتری را برای تدریس‌شان در نظر می‌گیرند و از این طریق فراگیران را به یادگیری عمیق‌تر و سطح بالاتری سوق می‌دهند. این استادان روش‌های قوی‌تری را برای تدریس‌شان مورد استفاده قرار می‌دهند. همچنین بیشتر به نیازهای فراگیران ضعیف توجه می‌کنند و با اولیای فراگیران نیز تعامل بیشتری دارند (۲۰).

بررسی‌های صورت گرفته در مطالعاتی که در ایران انجام شده است نشان داد پژوهشی که به طور دقیق و مشخص به بررسی رابطه این دو متغیر (خودکارآمدی و تدریس خلاق) بپردازد انجام نشده است. السن (Ohlson) در پژوهش خود نشان داد که کیفیت استادان باعث بهبود برون‌دادهای یادگیرندگان

می‌شود. وی یکی از ویژگی‌های کیفیت استادان را خودکارآمدی می‌داند که باعث بهبود توانایی‌های رهبری و تدریس آن‌ها می‌شود (۲۱). استیپک (Stipek) معتقد است که مطالعات خودکارآمدی استاد بر روی رفتارهای استاد، انگیزش و یادگیری دانشجویان تمرکز دارد، اما این مطالعات به عوامل موثر بر خودکارآمدی استاد اشاره نمی‌کند (۲۲).

بگتو (Beghetto) در مطالعه خود ارتباط مثبتی را بین ادراک مثبت استاد نسبت به خلاقیت خود و ارزیابی دانشجویان از خلاقیت وی نشان داد (۲۳). افراد با خودکارآمدی بالا احساسی از خودکارآمدی دارند که می‌تواند نتیجه آن رفتارهای بسیار خلاق باشد (۲). دلینگر (Dellinger) و همکاران نیز در پژوهش خود، خودکارآمدی استادان را باورهای فردی آنان درباره توانایی‌های خودشان برای انجام وظایف یاددهی - یادگیری موفقیت‌آمیز در بافت کلاسی تعریف کرده‌اند (۲۵).

با توجه به اینکه فرایند تدریس ماهیتی چندبعدی است، تبیین ویژگی‌های شخصیتی استادان در فرایند تدریس و چه بسا موفقیت در آن مثرم ثمر باشد. آموزش عالی در گزینش خود به نقش ویژگی‌های شخصیتی در کیفیت عملکرد استادان توجهی ندارد و چه بسا استادان در زمینه تدریس، در طول حیات حرفه‌ای خود، آموزشی دریافت نکنند. به نظر می‌رسد بیان ارتباط این دو مولفه می‌تواند در جهت نگاه حرفه‌ای به تدریس و نقش ویژگی‌های شخصیتی و فردی استادان در هنگام گزینش و حتی آموزش‌های بعدی روشن‌تر باشد. نظر به اهمیت خودکارآمدی استادان در بروز خلاقیت در تدریس، مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه بین خودکارآمدی استادان و توانایی تدریس خلاقانه در آنان صورت گرفت.

روش‌ها

پژوهش حاضر، از نوع توصیفی همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه استادان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی مشهد (۵۵ نفر) بود. حجم نمونه براساس فرمول کوکران، ۴۴ نفر به دست آمد.

ابزار گردآوری داده‌ها، دو پرسشنامه استاندارد شده بود. جهت بررسی باورهای خودکارآمدی استادان، از پرسشنامه مقیاس خودکارآمدی معلّم اسـچانن و ولفولـک (Tschannen and Woolfolk) استفاده گردید. این پرسشنامه دارای ۲۲ گویه و سه عامل شامل درگیر کردن فراگیران (۶ سوال)، روش‌های تدریس (۹ سوال)، و مدیریت کلاس (۷

سوال) است. این پرسشنامه توسط حسین چاری (۱۳۸۹) هنجار گردیده است (۲۶). در پژوهش وی، پایایی پرسشنامه بر طبق روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۳ بوده است. پرسشنامه دوم، پرسشنامه تدریس خلاقانه هانگ (Hong) و همکاران است. این پرسشنامه شامل ۲۱ گویه بوده و از هفت عامل شامل، انگیزش، تلاش فردی، طرز تفکر، اعتقادات تدریس، تعهد به تدریس، ویژگی‌های فردی، عامل محیطی (هر عامل متشکل از ۳ سوال) تشکیل شده است. هومن و همکاران (۱۳۸۹)، روایی پرسشنامه را از طریق چرخش واریماکس نشان دادند و پایایی پرسشنامه نیز ۰/۸۹ تعیین شد (۲۷). مقیاس نمره‌دهی دو پرسشنامه براساس مقیاس لیکرت در طیف پنج‌گانه (خیلی کم، کم، تا حدودی، زیاد، بسیار زیاد) بود. بنابراین برای گزینه خیلی کم نمره ۱ و برای گزینه بسیار زیاد نمره ۵ در نظر گرفته شد. به این ترتیب نمره کل پرسشنامه خودکارآمدی بین حداقل نمره ۲۲ تا حداکثر ۱۱۰ و نمره کل پرسشنامه تدریس خلاقانه بین حداقل نمره ۲۱ تا حداکثر ۱۰۵، متغیر بود. جهت تکمیل پرسشنامه بعد از اخذ مجوز لازم در مورد اهداف پژوهش با استادان دانشکده صحبت شده و پرسشنامه‌ها در اختیار آنان قرار گرفت. چند روز بعد با مراجعه حضوری، پرسشنامه‌ها جمع‌آوری گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون) و با کمک نرم‌افزار SPSS.Ver. 19 صورت گرفت.

جهت رعایت ملاحظات اخلاقی پژوهش، ضمن توضیح هدف پژوهش به گروه نمونه اطمینان داده شد که داده‌های پرسشنامه محرمانه تلقی شده و تنها در راستای اهداف پژوهش استفاده خواهد گردید. همچنین تنها سوالات لازم جهت پژوهش مورد پرسش قرار گرفت و از جمع‌آوری اطلاعات غیرضروری و غیرمرتبط، خودداری گردید.

یافته‌ها

از پرسشنامه‌های توزیع شده، تعداد ۴۱ پرسشنامه دریافت گردید. میانگین سنی شرکت‌کنندگان پژوهش $42 \pm 8/23$ سال) بود. همچنین ۵۶/۱ درصد شرکت‌کنندگان زن و مابقی مرد بودند. از نظر مرتبه علمی اکثر آن‌ها (۸۰/۵ درصد) استادیار و براساس سنوات تدریس بیشتر آن‌ها (۴۳/۹ درصد) تا ۵ سال سابقه داشتند.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمره دیدگاه استادان نسبت به تدریس خلاقانه

متغیرها	انحراف معیار و میانگین
انگیزش	$12/315 \pm 1/779$
تلاش فردی	$12/900 \pm 1/866$
طرز تفکر	$11/292 \pm 1/764$
اعتقادات تدریس	$11/487 \pm 1/896$
تعهد به تدریس	$10/560 \pm 1/626$
ویژگی‌های فردی	$12/402 \pm 1/803$
عامل محیطی	$11/802 \pm 2/052$
مجموع	$81/942 \pm 8/820$

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار نمره دیدگاه استادان نسبت به مولفه‌های باورهای خودکارآمدی

متغیرها	انحراف معیار و میانگین
درگیر کردن فراگیران	$20/022 \pm 2/796$
روش‌های تدریس	$33/219 \pm 4/257$
مدیریت کلاس	$24/556 \pm 3/871$
مجموع	$77/792 \pm 9/614$

جدول ۳: ماتریس همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته

عامل تغییرپذیری	تدریس خلاق	خودکارآمدی	جنس	مرتبه علمی	سنوات تدریس
تدریس خلاق	۱				
خودکارآمدی	$0/411^*$	۱			
جنس	$0/168$	$0/194$	۱		
مرتبه علمی	$0/143$	$0/253$	$0/412^*$	۱	
سنوات تدریس	$0/021$	$0/375^*$	$0/107$	$0/461^*$	۱

 * همبستگی در سطح $0/05$ معنی‌دار است.

همان‌گونه که در جدول شماره سه مشاهده می‌شود بین باورهای خودکارآمدی و تدریس خلاقانه استادان رابطه معنی‌داری وجود دارد ($N=41$, $r_{xy}=0/411$, $p=0/008$). به عبارتی چون سطح معنی‌داری به دست آمده از $0/05$ کوچکتر است با $0/95$ اطمینان می‌توان گفت بین باورهای خودکارآمدی استادان و تدریس خلاقانه آن‌ها ارتباط مثبت و معنی‌دار وجود دارد. همچنین بین سنوات تدریس و

خودکارآمدی ($r=0/375$)، مرتبه علمی و جنسیت ($r=0/412$) و سنوات تدریس و مرتبه علمی ($r=0/461$) نیز در سطح $p<0/05$ رابطه معنی‌دار وجود داشت. برای بررسی همبستگی بین خودکارآمدی استادان و به کارگیری مولفه‌های تدریس خلاقانه توسط آنان، رابطه جزئی بین خودکارآمدی و مولفه‌های تدریس خلاقانه مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۴: ماتریس همبستگی بین مولفه‌های تدریس خلاق و خودکارآمدی

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
خودکارآمدی	۱											
درگیرکردن فراگیران	**۰/۸۸۸	۱										
	۰/۰۰											
مدیریت کلاس	**۰/۸۷۶	*۰/۶۹۵	۱									
	۰/۰۰	۰/۰۰										
روش‌های تدریس	**۰/۹۰۹	*۰/۷۴۳	**۰/۶۴۸	۱								
	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰									
تدریس خلاقانه	**۰/۴۱۱	*۰/۴۵۳	**۰/۴۶۴	۱								
	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰									
انگیزش	۰/۲۰۶	۰/۲۲۴	۰/۱۲۳	۰/۲۱۱	**۰/۶۲۵	۱						
	۰/۱۹۶	۰/۱۵۹	۰/۴۴۴	۰/۱۸۴	۰/۰۰۰							
تلاش فردی	**۰/۴۴۲	*۰/۴۳۶	*۰/۳۵۲	**۰/۴۰۵	**۰/۷۸۳	**۰/۴۳۸	۱					
	۰/۰۰۴	۰/۰۰۴	۰/۰۲۴	۰/۰۰۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۴						
طرز تفکر	۰/۱۹۸	*۰/۳۲۳	۰/۰۱۶	۰/۲۲۱	**۰/۷۱۸	**۰/۴۷۹	**۰/۵۰۲	۱				
	۰/۲۱۵	۰/۰۴۰	۰/۹۲۰	۰/۱۶۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۰۰۱					
اعتقادات تدریس	**۰/۴۳۷	*۰/۴۸۲	۰/۲۳۲	**۰/۴۶۹	**۰/۷۵۷	*۰/۳۶۷	**۰/۵۰۷	*۰/۳۹۷	۱			
	۰/۰۰۴	۰/۰۰۱	۰/۱۴۵	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰	۰/۰۱۸	۰/۰۰۱	۰/۰۱۰				
تعهد به تدریس	**۰/۷۵۸	*۰/۷۴۳	**۰/۷۴۸	**۰/۵۷۰	**۰/۳۴۶	۰/۱۷۸	*۰/۳۷۲	۰/۱۴۲	۰/۲۸۹	۱		
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۲۷	۰/۲۶۴	۰/۰۱۷	۰/۳۷۷	۰/۰۶۷			
ویژگی‌های فردی	۰/۲۰۴	۰/۱۴۶	۰/۰۵۳	*۰/۳۱۸	**۰/۵۹۹	۰/۲۴۹	*۰/۳۷۷	*۰/۳۳۳	۰/۲۷۵	۰/۱۹۹	۱	
	۰/۲۰۱	۳۶۱	۰/۷۴۱	۰/۰۴۲	۰/۰۰۰	۰/۱۱۷	۰/۰۱۵	۰/۰۳۳	۰/۰۸۱	۰/۲۱۳		
عامل محیطی	۰/۱۴۰	۰/۱۷۹	-۰/۰۰۲	۰/۲۰۰	**۰/۷۱۷	*۰/۳۹۴	**۰/۶۰۱	**۰/۴۹۳	**۰/۵۱۹	۰/۲۴۳	۰/۱۷۴	۱
	۰/۳۸۴	۰/۲۶۲	۰/۹۹۲	۰/۲۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۱۲۶	۰/۲۷۸	

*همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

**همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

همان‌طور که در جدول شماره چهار مشاهده می‌شود بین متغیر خودکارآمدی و تدریس خلاقانه رابطه معنی‌داری وجود دارد ($p < ۰/۰۱$ و $r = ۰/۴۱۱$). نتایج بیانگر آن بود که بین خودکارآمدی استادان و تدریس خلاقانه آنان به ترتیب در مولفه‌های تعهد ($r = ۰/۷۶$)، تلاش فردی ($r = ۰/۴۴$) و اعتقادات تدریس ($r = ۰/۴۳$) در سطح $p < ۰/۰۵$ از بیش‌ترین تا کم‌ترین رابطه معنی‌دار وجود دارد. همچنین بین خودکارآمدی و درگیرکردن فراگیران ($r = ۰/۸۸۸$)، مدیریت کلاس ($r = ۰/۸۷۶$) و روش‌های تدریس ($r = ۰/۹۰۹$) ارتباط معنی‌داری وجود داشت و بین خودکارآمدی با تلاش فردی ($r = ۰/۴۴۲$)، اعتقادات تدریس ($r = ۰/۴۳۷$) نیز رابطه معنی‌دار مشاهده شد.

نتایج نشان داد که بین تدریس خلاقانه با تمامی مولفه‌هایش شامل انگیزش ($r = ۰/۶۲۵$)، تلاش فردی ($r = ۰/۷۸۳$)، طرز تفکر ($r = ۰/۷۱۸$)، اعتقادات تدریس ($r = ۰/۷۵۷$)، تعهد به تدریس ($r = ۰/۳۴۶$)، ویژگی‌های فردی ($r = ۰/۵۹۹$) و عامل محیطی ($r = ۰/۷۱۷$) در سطح $p < ۰/۰۱$ ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

مطابق یافته‌های پژوهش حاضر، بین خودکارآمدی استادان با تدریس خلاقانه آنان رابطه معنی‌دار و مثبت وجود دارد. هم راستا با یافته‌های این پژوهش، برخی از پژوهش‌های انجام

شده، رابطه خودکارآمدی و خلاقیت را نشان داده‌اند. کاظمی و شفقی در پژوهشی به این نتیجه دست یافت که خودکارآمدی هم با نمره کل خلاقیت شناختی و هم با نمره کل خلاقیت هیجانی رابطه مثبت و معنی‌داری دارد (۲۸). قراباغی و همکاران نیز در پژوهشی به بررسی رابطه بین خلاقیت با خودکارآمدی رایانه‌ای در دانشجویان کارشناسی پرداختند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که بین خلاقیت و خودکارآمدی رایانه‌ای، رابطه معنی‌داری وجود دارد (۲۹). نتایج پژوهش جعفری و همکاران نیز موید آن بود که خودکارآمدی و شایستگی‌های استادان به صورت مستقیم و معنی‌داری با کیفیت تدریس رابطه دارند (۴). یافته‌های پژوهش حاضر همچنین نشان داد که بین خودکارآمدی استادان با تدریس خلاقانه آنان به ترتیب در مولفه‌های تعهد، تلاش فردی و اعتقادات تدریس رابطه معنی‌دار و مثبت وجود دارد. با توجه به ارتباط مولفه تعهد به عنوان یکی از مولفه‌های تدریس خلاق با خودکارآمدی استادان، می‌توان گفت که باورهای خودکارآمدی استادان، نقش اصلی و حساس و تاثیرگذار در تداوم تعهد نسبت به مدرسه ایفاء می‌کند (۳۰). تعهد به تدریس نیز به عنوان یکی از ضروری‌ترین عامل‌های موفقیت در تدریس است. تعهد به تدریس به میزان زیادی به عملکرد استاد هنگام تدریس و توانایی او برای نوآوری و خلاقیت و ایجاد ایده‌های جدید در هنگام تدریس مربوط می‌شود. بنابراین استادی که حس خودکارآمدی بالاتری دارد، می‌توان از وی تعهد به تدریس خلاق را انتظار داشت. در تبیین این یافته می‌توان گفت که افرادی که احساس خودکارآمدی بالایی دارند تعهدی بالا برای رسیدن به اهداف خود دارند؛ شکست خود را بیشتر به تلاش نابسند و دانش و مهارت ناقص اما جبران‌ناپذیر نسبت داده و موفقیت‌های خود را به توانمندی شخصی نسبت می‌دهند (۳۱). در واقع استادانی که خودکارآمدی بالایی دارند تعهد بیشتری برای استفاده از روش‌های بدیع و خلاقانه در تدریس خود دارند. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر آن بود که رابطه معنی‌داری بین مولفه تلاش فردی به عنوان یکی از متغیرهای اصلی در تدریس خلاق با خودکارآمدی وجود دارد. یکی از متغیرهای دخیل در تدریس خلاقانه، تلاش فردی است. تدریس خلاقانه نیاز به تلاش بسیار زیاد دارد و استادانی که روش‌های جدید تدریس را به کار می‌گیرند، پیش از کلاس، زمان وسیعی را به طراحی روش تدریس اختصاص می‌دهند (۶). مطابق نظریه شناختی اجتماعی بندورا باورهای

خودکارآمدی مربی مهم‌ترین عامل تفاوت در چگونگی تفکر، احساس و عمل افراد است. باورهای خودکارآمدی مدرس به طور معنی‌داری با پیامدهای آموزشی مهم چون پشتکار، علاقه و اشتیاق، تعهد و رضایت شغلی وی ارتباط دارد (۳۲). مربیان دارای حس خودکارآمدی بالا برای تضمین موفقیت فراگیران فعالیت‌های چالش‌انگیزی برای آن‌ها فراهم می‌کنند، جو کلاسی مثبت‌تری دارند، از ایده‌های فراگیران حمایت کرده و نیازهای آن‌ها را پیگیری می‌نمایند (۳۳). از سویی مولفه اعتقادات تدریس نیز با خودکارآمدی دارای رابطه معنی‌داری است. یکی از مولفه‌هایی که در بسترسازی تدریس خلاقانه نقش ایفاء می‌کند، اعتقادات استاد درباره تدریس است. استادان باورها و عقاید گوناگونی در مورد تدریس دارند. به بیان دیگر، تدریس استادان به طور واقعی منعکس‌کننده عقاید انسانی آن‌ها در تدریس است (۷). باورهای استاد به عنوان یک غربال شناختی بر روی اندیشه و اعمال آن‌ها تصور می‌شود (۳۴). مطابق نظریه شناختی اجتماعی بندورا، باورهای کارآمدی یاددهنده مهم‌ترین عامل تفاوت در چگونگی تفکر، احساس و عمل افراد است (۳۵). باورهای خودکارآمدی استادان بر عملکرد تدریس آن‌ها تأثیر مثبت می‌گذارد و موجب می‌شود از عهده وظایفی که موجب افزایش کیفیت تدریس می‌شوند (مانند برنامه‌ریزی آموزش، مدیریت کلاس، انجام مسئولیت‌های حرفه‌ای و ارزشیابی و مشارکت) به خوبی برآیند و در جایی که استادان از خودکارآمدی بالایی برخوردارند می‌توان انتظار داشت که کیفیت تدریس در حد مطلوب باشد (۴). این یافته را می‌توان این گونه تبیین کرد که باورهای یاددهنده تعیین‌کننده رفتارهای او در حین آموزش است (۳۶). اعتقاد براین است که این باورها بر فعالیت‌ها، تلاش و پشتکار وی در آموزش تاثیرگذار است (۳۷). در این مطالعه رابطه معنی‌داری در مولفه‌های انگیزش، طرز تفکر، ویژگی‌های فردی و عامل محیطی مشاهده نشد. از سویی یافته‌ها نشان داد که بین خودکارآمدی، درگیرکردن فراگیران، مدیریت کلاس و روش‌های تدریس ارتباط معنی‌دار بالایی وجود دارد. استادانی که خودکارآمدی بالاتری دارند به استفاده از روش‌های تدریس فعال توجه دارند و از این رو فراگیران را بیشتر در یادگیری دخیل می‌کنند و دانش توسط یادگیرنده ساخته می‌شود. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که بین خودکارآمدی و مدیریت کلاس ارتباط معنادار بالایی وجود دارد. خودکارآمدی مدرس باوری است که انتظار می‌رود، رفتارها، تصمیم‌ها و انگیزه استادان و مدرسان را در خصوص

تدریس هدایت نماید، به عبارت دیگر خودکارآمدی ریشه در توانایی استادان و مدرسان برای هدایت تصمیم‌های آنان در ایفای نقش خود دارد. شهیدی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان ارائه الگویی ساختاری برای رابطه خودکارآمدی و شایستگی‌های استادان با مدیریت کلاس آنان در منطقه یک دانشگاه آزاد اسلامی دریافتند که خودکارآمدی و شایستگی‌های استادان به صورت مستقیم، مثبت و معنی‌داری با مدیریت کلاس رابطه دارند و بین خودکارآمدی و شایستگی‌ها نیز ارتباط متقابل مثبت و معناداری وجود داشت. همچنین باورهای خودکارآمدی استادان باعث می‌شود آن‌ها توانایی‌های خود را بهتر بشناسند و به وسیله آن بر یادگیری دانشجویان تاثیر گذاشته و از عهده وظایفی که موجب بهبود مدیریت کلاس می‌شوند (مانند برقراری ارتباط در کلاس، انگیزش، رهبری کلاس، انضباط کلاس و درگیر کردن دانشجویان در یادگیری) به خوبی برآیند (۳۸). از سویی بین

خودکارآمدی و روش‌های تدریس نیز ارتباط معنی‌دار بالایی مشاهده شد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند استادان با خودکارآمدی تدریس مثبت، سطوح بالاتری از تعهد و اشتیاق در قبال کار خود و سطوح پایین‌تری از استرس را گزارش کرده‌اند (۳۹). یکی از نقاط قوت این مطالعه تاکید بر نقش ویژگی‌هایی مانند خودکارآمدی استادان در خلاقیت آنان در تدریس است. نظام‌های آموزش عالی می‌توانند تمهیدات لازم را جهت پرورش و به‌کارگیری استادانی که از این مهارت برخوردارند جهت تدریس خلاق‌تر فراهم نمایند. دانشگاه‌ها برای بالا بردن کیفیت تدریس و نیز خلاقیت استادان در تدریس می‌توانند در هنگام گزینش و استخدام بر ویژگی‌های شخصیتی آن‌ها تاکید کنند. از سوی دیگر می‌توانند برای بالا بردن احساس خودکارآمدی در اعضای هیات علمی، دوره‌های آموزشی برگزار نمایند.

References

- 1-Banisi P, delfan Azari Gh A. [The effect of assessment on Islamic Azad university (zone 12) faculty members' teaching quality]. Journal of Behavioral Sciences 2010; 2 (5): 36-47. [Persian]
- 2-Perkins EG. Enacting creative instruction: A comparative study of two art educators. [dissertation]. University of Kentucky ; 2004.
- 3-Rezayat Gh, Goli H. [The relationship between self-efficacy and classroom management style universities and institutions of higher education faculty members Case Study: One of the higher education centers of the armed forces]. Journal of military Psychology 2016; 7 (25): 51-66. [Persian]
- 4- Shahidi, N, Jaafari P, Ghourchian A, Behboodian J. [Developing A Structural Model For The Relationship Between Faculty Members' Self-Efficacy And Competencies With Teaching Quality In Islamic Azad University]. Research in Curriculum Planning 2012; 9 (32): 49-67. [Persian]
- 5-Shahzad KH, Naureen S. Impact of Teacher Self-Efficacy on Secondary School Students' Academic Achievement. Journal of Education and Educational Development 2017; 4 (1): 48-77.
- 6-FerrariA, Cachia R, Punie Y. Innovation and Creativity in Education and Training in the EU Member States: Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching. JRC Technical Note 2009;52374:64.
- 7- Hong JC, Horng JS, Lin L, Chang SH, Chu HC, Lin C. A study of influential factors for creative teaching. Ininternational conference on Redesigning Pedagogy: Research, Policy, Practice held at National Institute of Education. Nanyang Technological University; 2005.
- 8-Goe L. The Link between Teacher Quality and Students Outcome: A Research Synthesis; National Comprehensive Center for Teacher Quality.Washington DC; 2007.
- 9-Allinder RM. The relationships between Efficacy and the instructional practices of special education teachers and consultants. Teacher Education and Special Education1994; 17(2): 86- 95.
- 10-Katz S. Stupel M. Promoting Creativity and Self-efficacy of Elementary Students through a Collaborative Research Task in Mathematics: A Case Study. Journal of Curriculum and Teaching 2015; 4 (1): 68-82.

- 11-Garvis, S. Arts Learning in Australian Kindergartens: One Case Study Exploring the Scaffolding of Domain Specific Knowledge The International Journal of Early Childhood Learning 2013; 19(3): 16-22.
- 12- Gilak M. Mohammadi A. Bagheri F. [The relationship of resiliency and self-concept with self-efficacy of handicapped females: the mediating role of creativity]. Developmental Psychology 2013; 9 (35): 307-315. [Persian]
- 13- Gibson S, Dembo M. Teacher efficacy: A construct validation. Journal of Educational Psychology 1984; 76: 569-582.
- 14-Haughey M, Murphy P. Are rural teachers satisfied with the quality of their work life? Education 2003; 104 (1): 56-66.
- 15-Epps RA. Elementary Teachers' Self Efficacy for Improving Student Achievement [dissertation]. Minneapolis:Walden University; 2017.
- 16-Ozkal N. Relationship between teachers creativity fostering behaviors and their self-efficacy beliefs. educational research and reviews 2014, 9 (18): 724-733.
- 17-Hsi-Chi H, Jen-Chia Ch, Ya-Ling Tu, Su-Chang Ch 2011. The Influence of Teachers' Self-efficacy on Innovative Work Behavior. International Conference on Social Science and Humanity. IACSIT Press: Singapore; 2011.
- 18- Dibapile WT. A Review of Literature on Teacher Efficacy And Classroom Management. Journal of College Teaching & Learning 2012; 2 (9):79-92.
- 19- Brockhus S, Van der Kolk TE, Koeman B, Badke-Schaub PG. The influence of creative self-efficacy on creative performance. InDS 77: Proceedings of the DESIGN 2014. 13th International Design Conference 2014.
- 20-Ghalaie b, kadivar p, Sarami Gh, Esfandiari M. Assessment teachers Self-Efficacy Beliefs Model As Determinant of Their Job Satisfaction And Students Academic Achievement. Curriculum Planning Knowledge & Research in Educational Sciences 2012; 9 (32): 95-107. [Persian]
- 21-Ohlson MA study of school culture, leadership, teacher quality and student outcomes via a performance framework in elementary schools participating in a school reform initiative [dissertation]. Florida: university of Florida; 2009.
- 22-Stipek D. Context matters: Effects of student characteristics and perceived administrative and parental support on teacher self-efficacy. The Elementary School Journal 2012; 112 (4): 590-606.
- 23- Beghetto RA. Creative self-efficacy: correlates in middle and secondary student. Creativity research journal 2006; 18(4): 447-457.
- 24-Carmeli A. Schaubroeck J. The influence of leaders' and other referents' normative expectations on individual involvement in creative work. The Leadership Quarterly 2007; 18(1): 35-48.
- 25-Dellinger AB. Bobbett JJ. Oliver DF. Ellett CD. Measuring teachers' self efficacy beliefs: development and use of the tebs-self. Teaching and teacher education 2008; 24(3): 751-766.
- 26-Hosseinchari M, Samavi SA, Mohammadi M. [A Study on the Psychometric Properties of Teacher Self- Efficacy Scale]. Studies in Learning and Instruction 2011; 2 (2): 17-19. [Persian]
- 27-Hooman HA, Vatankhah H, Ahmadi Sartakhti ER. [psychometric characteristics of finding of creative teaching in teachers]. Journal of Psychological Researches 2010; 2 (7): 77-90. [Persian]
- 28-Kazemi H, Shafaghi M. [An assessment of relation between self efficacy and cognitive/ emotive creativity in students]. 1st Conference Cognitive Science in Education 2011; Ferdowsi university of mashhad: civilica; 2011. [Persian]
- 29-Qrabbaghy H. Amir Timuori MH. Maghami HR. [examine the relationship between creativity and efficacy of computer technology in teaching undergraduate courses school psychology and educational sciences, allameh tabatabai university]. Innovation & Creativity in human science 2011; 1 (2): 151-178. [Persian]

- 30-Caprara GV, Barbaranelli C, Borgogni L, Steca P. Efficacy beliefs as determinants of teachers job satisfaction. *Journal of Educational Psychology* 2003; 821-835.
- 31-Bandura A. Perceived self efficacy in cognitive development and functioning: educational psychologist 1993; 28(2): 117-148.
- 32-Cheung HY. The Measurement of Teacher Efficacy: Hong Kong Primary in Service Teachers. *Journal of Education for Teaching* 2006; 32 (4): 435-451.
- 33-Tschannen-Moran M, Hoy AW. Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education* 2001;17(7): 783-805.
- 34-Karen J. Egger BA. An Exploration of the relationship Among Teacher efficacy, collective teacher efficacy, and teacher demographic characteristics in conservative Christian schools. [Dissertation].university of north texas; 2006.
- 35-Schwarzer R. Schmitz GS. Perceived self- efficacy and teacher burnout: A longitudinal study in ten schools. *International biennial self research conferences* 2004; Max Planck Institute for Human Development , Berlin: Germany; 2004.
- 36- Hoy AW. Changes in teacher efficacy during the early years of teaching. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association. New Orleans, LA; 2000.
- 37-Bandura A. Self-efficacy: Theory of behavioral change. *Psychological Review*, toward a unifying 1997; 84(2): 191-215.
- 38-Shahidi N, jafari P, Ghorchiyan NA, Behbodiyan J. [On the Relationship of Self-efficacy and Organizational commitment to Teaching Quality of Faculty Members in Zone of Islamic Azad University]. *Quarterly journal of new approaches in educational administration* 2003; 4 (3): 21-43. [Persian]
- 39-Kavehei T. Ashouri A, Habibi M. [Predicting job satisfaction based on self-efficacy beliefs, teachers' sense of efficacy, job stress and Hierarchy of needs in exceptional children's teachers at Lorestan province]. *Exceptional Education* 2004; 4: 126. [Persian]

Study of the Relationship between Self-Efficacy Beliefs and Creative Teaching in Mashhad Nursing and Midwifery Faculty

Mohebi Amin A^{1*}, Rabiei M²

Received: 2018/10/21

Accepted: 2019/02/18

Abstract

Introduction: Using of creative methods in teaching requires teacher's recognition of his/her own abilities. The purpose of this study was to investigate the relationship between teachers' self-efficacy beliefs and creative teaching methods in Mashhad Nursing and Midwifery Faculty.

Methods: This is a descriptive study of correlation type. The statistical population included 55 faculty members of Mashhad Nursing and Midwifery Faculty. Sampling was done by census method. The tools used included a standardized self-efficacy beliefs questionnaire and creative teaching questionnaire. Data were analyzed using Descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics (Pearson correlation coefficient) through SPSS.

Results: Findings showed that the mean and standard deviation of the teachers' viewpoints toward creative teaching and self-efficacy beliefs was 81.942 ± 8.820 and 77.792 ± 9.961 respectively. Also, there was significant relationship between self-efficacy beliefs and creative teaching skills of faculty members. ($N=41$ $r=0.411$, $p=0.008$). In this regards, there was a significant relationship between the years of teaching and self-efficacy ($r=0.37$), academic level and gender ($r=0.41$), and academic years and academic rank ($r=0.46$) too.

Conclusion: According to the research findings, it seems that teachers' beliefs about his/her own abilities lead to positive attitude towards using of creative methods in teaching. A professor who believes his/ her own abilities, use more creative and effective teaching methods.

Key words: Self-Efficacy, Teaching ,Creativity, Faculty Member

Corresponding: Mohebi Amin A, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Human Sciences, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran aminehmohebi@gmail.com

Rabiei M, Vice- Chancellor of Education, Sabzevar University of Medical Sciences, Sabzevar, Iran